

поселень).

Література:

1. Андрійчук В. Дністровський каньйон / В Андрійчук, А. Помозайленко // Річкові долини: природа – ландшафти – люди : збірник наукових праць / Чернівці – Сосновець, 2007. – С. 27-46.
2. Веклич М. Ф. Палеогеографические этапы и стратиграфия плиоцена и плейстоцена Среднего и Нижнего Приднестровья / М. Ф. Веклич, В. М. Веклич, Матвишина Ж. Н. // Физическая география и геоморфология. – К. : Вища школа, 1983. – Вып. 29. – С. 66-78.
3. Воронай Л. И. Геолого-геоморфологическое строение Среднего Приднестровья / Н. А. Куница, Л. И. Воронай // Воздействие гидротехнического строительства на природу и хозяйство Среднего Приднестровья. – Л.: Изд-во ГО СССР, 1981. – С. 9-15.
4. Воронай Л. И. Середнє Придністров'я – унікальний регіон України [за ред. Г. І. Денисика] // Середнє Придністров'я / – Вінниця : В-во «Теза», 2007. – С. 4-12.
5. Денисик Г. І. Край каньйонів – Середнє Придністров'я / Г. І. Денисик // Український географічний журнал. – 1996. – № 3. – С. 60-63.
6. Денисик Г. І. Лісополе України / Г. І. Денисик – Вінниця : Тезис, 2001. – 284с.
7. Денисик Г., Поверхневі води: річки, озера й болота / Г. Денисик, Л. Стефанков // Середнє Придністров'я – Вінниця : В-во «Теза», 2007. – С. 120-126.
8. Дністровський каньйон – унікальна територія туризму: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 16 – 18 травня 2009 р. / М-во освіти і науки України, Головне управління з питань туризму, сім'ї, молоді та спорту Терн. держ. обл. адмін. [та ін.]. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2009. – 240с.
9. Коржик В. Геологічна будова Середнього Придністров'я [за ред. Г. І. Денисика.] / В. Коржик // Середнє Придністров'я. – Вінниця: В-во «Теза», 2007. – С. 58-66.
10. Сирено Л. А. и др. Гидробиологический режим Днестра и его водоемов [отв. ред. Л. П. Брагинский]. – К. : Наукова думка, 1992. – 356с.
11. Цепенда М. М. Регіон «Середнє Придністров'я» як об'єкт оцінки рівня господарської освоєності водно ресурсного потенціалу / М. М. Цепенда // Науковий вісник Чернівецького унів-ту: 36. наук. праць. – Вип. 434 : Географія. – Чернівці : Рута, 2009. – С. 21-27.
12. Швєбс Г. І. Дністер / Г. І. Швєбс // Географічна енциклопедія України: В 3-х т. – К. : УРЕ ім. М. П. Бажана, 1989. – Т.1 : А-Ж. – С. 344.

Резюме:

Светлана Добровольская. ДНЕСТРОВСКИЙ КАНЬОН: ГРАНИЦЫ, ТЕРРИТОРИЯ, ПОСЕЛЕНЧЕСКАЯ СТРУКТУРА.

Проведен анализ научных публикаций относительно границ региона исследования. Определены пограничья Днестровского каньона по населенным пунктам. Установлен его административно-территориальный состав, обнаружена поселенческая структура и особенности ее расположения относительно административных районов.

Ключевые слова. Среднее Приднестровье, Днестровский каньон, поселение, населенные пункты, граница, административный район.

Summary:

Svetlana Dobrovolskaya. DNIESTER CANYON: BOUNDARY, AREA, SETTLER STRUCTURE.

The analysis of scientific publications concerning the limits of investigation area was carried out. According to the residential points we determined the boundaries of the Dniester canyon. Administrative-territorial composition and settler structure and its peculiarities of location according to the administrative regions were fixed.

Keywords. Middle Pridnystrovyia the Dniester canyon, settlement, residential points, boundary, administrative region.

Надійшла 06.09.2010р.

УДК 338.43

Олег ПУШКАР

СУТНІСТЬ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Розглянуто значення та зміст поняття територіальна організація суспільства. Досліджено підходи до з'ясування змісту поняття "територіальна організація суспільства" в науковій літературі. Обґрунтовано визначення поняття "територіальна організація закладів охорони здоров'я" за допомогою первинних форм геопросторової організації охорони здоров'я.

Ключові слова: територіальна організація суспільства, економічне районування, територіальна організація закладів охорони здоров'я.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Важливу роль в розвитку суспільства відіграє його територіальна організація. Це пояснюється тим, що потужний економічний та соціальний потенціал суспільства формують не тільки такі фактори, як кількість суб'єктів господарювання, їх

спеціалізація, ресурсне забезпечення, технології, інші виробничі та економічні характеристики, а й фактор розміщення географічних об'єктів у просторі та їх функціональні зв'язки з іншими об'єктами навколишнього середовища.

У суспільстві в умовах формування ринкової економічної системи, в умовах глибоких структурних змін у всіх сферах суспільства відбуваються інтенсивні процеси розвитку існуючих та виникнення нових зв'язків та відношень між суспільно-географічними об'єктами, що функціонують процеси насичення геопростору новими географічними об'єктами. Виникають нові суспільні геопросторові явища, формуються нові проблеми, тому вивчення сутності територіальної організації закладів охорони здоров'я є актуальними.

Пояснюють "територіальну" поведінку географічних об'єктів, розкривають їх суспільно-економічний потенціал, забезпечують теоретичні основи його раціонального використання основні положення теорії територіальної організації суспільства. Дослідження територіальної організації суспільства та його складових є основним напрямком розвитку суспільно-географічної науки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми територіальної організації суспільства, в зв'язку з їх важливим теоретичним та прикладним значенням, стали однією із основних тем дослідження багатьох вчених в Україні та за кордоном. І.О. Горленко, М.М. Колосовський, М.М. Паламарчук, В.А. Поповкін, О.Г. Топчієв, О.І. Шаблій, Б.С. Хорєв – це далеко не повний перелік вчених, які проводили дослідження з цих суспільно важливих проблем. Навколо цього напряму досліджень сформувалися цілі наукові школи – школа М.М. Паламарчука та інші, наукові розробки яких були використані для подальшого розвитку суспільно-географічної науки та в суспільній практиці.

Разом з тим, за законами діалектики, все в навколишньому середовищі змінюється і розвивається. Ті явища і процеси, які вже сформувалися, – вдосконалюються, розвиваються або зникають; формуються і розвиваються нові явища і процеси, виникають нові проблеми. Все це потребує нових наукових досліджень.

В останні роки в теорії суспільно-географічної науки все виразніше виділяється така тема наукових досліджень, як проблеми охорони здоров'я (Л. Шевчук, Л. Немець, Г. Баркова, Х. Подвірна та ін.). Важливо відмітити суттєві наукові розробки, які маємо в галузі соціальної медицини та організації охорони здоров'я (Ю.В. Вороненко, О.М. Голяченко, А.М. Сердюк, О.О. Приходський та ін.). Актуальними є також розробки питань державного управління в галузі охорони здоров'я (З.С. Гладун), соціально-економічні та регіональні аспекти сфери охорони здоров'я (В.І. Куценко, Г.І. Трілленберг). Разом з тим, як показує вивчення наукової літератури з питань охорони здоров'я та її територіальної організації, "охороноздоровча" тематика у географії тільки почала розроблятися.

Поряд з цим масштабність та гострота проблем в галузі охорони здоров'я в Україні вимагають активізації та поглиблення наукових досліджень, в тому числі – досліджень суспільно-географічної науки.

Формулювання цілей статті. Метою нашого дослідження є розвиток теоретичного інструментарію територіальної організації суспільства, зокрема – визначення сутності поняття "територіальна організація закладів охорони здоров'я" та визначення первинних форм територіальної організації закладів охорони здоров'я.

Виклад основного матеріалу. За системним підходом, територіальна організація закладів охорони здоров'я є одним із складових елементів територіальної організації суспільства, одна із компонентних форм його геопросторової організації [5, с.28]. Як відомо, система суспільства охоплює такі підсистеми як управління, інфраструктуру, соціальну сферу, виробництво, розселення, природу. Ці структурні елементи, в свою чергу, поділяються на системи другого порядку. При цьому соціальна сфера охоплює систему науки, систему освіти, систему охорони здоров'я, систему культури та інші. Системи другого порядку, в свою чергу, поділяються на системи третього порядку. Зокрема, система охорони здоров'я поділяється на систему закладів охорони здоров'я, систему запобігання поширенню хвороб, систему стоматологічного лікування, систему санітарно-епідеміологічної служби, систему лікувально-профілактичної роботи та ін. Цей перелік не є стабільним, оскільки кількість типів закладів охорони здоров'я змінюється у процесі розвитку галузі медицини.

Теорія територіальної організації суспільства розроблялася, вдосконалювалася, розвивалася вітчизняними та зарубіжними вченими тривалий час. З методологічної точки зору важливо відзначити, що, як показали наші дослідження, вона в деякій мірі є похідною від теорії економічного районування, методичні і теоретичні аспекти якої було розроблено економіко-географічною наукою.

Виникнення ідеї економічного районування відноситься до двадцятих років ХХ ст. і обумовлене необхідністю "вивчення найкращих організаційних і технічних форм розвитку для досягнення найбільшого ефекту при найменших затратах праці" [3, с. 21]. Ідея економічного районування була вдалою, тому була широко розвинена науковцями країни. Великий вклад у розвиток економічного районування вніс М.М. Колосовський, який розвинув наукові основи економічного районування і тенденції їх розвитку [3, с. 21]. Набула глибокого розвитку теорія територіально-виробничих комплексів. Виділення економічних районів, виробничо-територіальних комплексів різних видів і масштабів (наприклад, промислових центрів, промислових вузлів і районів) [4, с.139,142] мало важливе значення для теоретичного обґрунтування основних напрямів регіонального розвитку, так як дозволяло визначити і використати найбільш ефективні виробничі зв'язки, забезпечити найбільш об'єктивний розподіл та раціональне використання виробничих ресурсів території незалежно від її адміністративних меж.

Теорія економічного районування викликала до себе великий інтерес представників світової науки [3, с. 21]. Вона, очевидно, була використана і американським географом Р. Моррілом, який сформував у 1970-х роках концепцію просторової (територіальної) організації суспільства.

З того часу поняття територіальної організації суспільства конструктивно поширилося серед географів. Поняття територіальної організації суспільства чи територіальної організації окремих його частин вчені із галузі суспільної географії визначають як основне поняття суспільно-географічної науки [6, с.74; 5, с.101; 2, с.15].

У колишньому Радянському Союзі поняття територіальної організації суспільства було сформульоване Б.С. Хорєвим у 1981 році [7]. Проблемою розробки територіальної організації суспільства займалися і інші вчені, які продовжували досліджувати дане поняття – М.М. Паламарчук, В.А. Поповкін, О.Г. Топчієв, О. І. Шаблій та інші.

Як показали наші дослідження, в суспільно-географічній науці сформувалися різні підходи до визначення поняття "територіальна організація суспільства", до з'ясування його закономірностей тощо.

На думку О.І. Шаблія геопросторова організація – це процеси внутрішнього поділу, об'єднання і системоформування, здійснення її внутрішніх і зовнішніх функцій [5, с.119]. Він виділяє основні риси територіальності: а) взаєморозташування (взаєморозміщення) об'єктів у двовимірному просторі земної поверхні; б) наявність просторових зв'язків між розташованими у межах земної поверхні об'єктами; в) існування територіальних суспільних утворень (формувань, поєднань, систем, структур); г) функціонування територіальних утворень в часі, що полягає в регульованій (у т.ч. саморегульованій) зміні їх станів унаслідок взаємодії з довкіллям (природним і суспільним) для досягнення завчасно передбачених цілей. [5, с.25-26].

На його думку, територіальна організація характеризує геопросторову впорядкованість соціально-економічних компонентів ландшафтної оболонки [6, с.71]. Таке твердження перекикається із поняттям "організація" як таке взагалі. Останнє – це загальновідоме і загальноживане поняття, яке в контексті нашого питання відображає взаємоузгодженість, внутрішню впорядкованість елементів якоїсь цілісності. В теорії науки і практиці суспільного виробництва поняття "організація" відображає також впорядкованість дій, процесів (організація трудових процесів; організація зустрічей, конференцій і т.д.); організаційні структури, організації як суб'єкти економічної діяльності – підприємства, фірми, товариства тощо.

Під поняттям "територіальна організація суспільства" О.Г. Топчієв розуміє синтетичне, інтегроване поняття, яке представляє розміщення та просторові поєднання всіх складових життєдіяльності людства – його природно-ресурсного середовища, населення, виробничої та соціальної інфраструктури, виробництва [6, с.71]. О.Г. Топчієв називає раціональну територіальну організацію законом життєдіяльності суспільства [7, с.74 - 75].

Визначення сутності поняття "організація" та поняття "територіальної організації суспільства" звертає нас до з'ясування питання про те, що треба прийняти до уваги для формування поняття, яке би відображало геопросторове впорядкування закладів охорони здоров'я.

Заклади охорони здоров'я, як відмічається в Законі України "Основи законодавства про охорону здоров'я в Україні" (розд. I, ст.3), являють собою "підприємства, установи та організації, завданням яких є забезпечення різноманітних потреб населення в галузі охорони здоров'я шляхом подання медико-санітарної допомоги, включаючи широкий спектр профілактичних і лікувальних заходів або послуг медичного характеру, а також виконання інших функцій на основі професійної діяльності

медичних працівників" [1].

Заклади охорони здоров'я – основна структурна ланка системи охорони здоров'я, яка надає медико-санітарну допомогу та медичні послуги населенню України. При цьому медичну допомогу населенню різних статевікових груп, сільському і міському населенню подають конкретні медичні заклади. Так, фельдшерсько-акушерські пункти – основний тип закладів охорони здоров'я в сільській місцевості – надають населенню конкретного сільського поселення долікарську лікувально-профілактичну допомогу, здійснюють комплекс профілактичних, оздоровчих, протиепідемічних заходів, здійснюють поточний санітарний нагляд, забезпечують раннє виявлення інфекційних захворювань. Центральна районна лікарня надає спеціалізовану амбулаторно-поліклінічну, спеціалізовану стаціонарну та інші види медичної допомоги всьому населенню району і т.д.

Всі заклади охорони неоднаково розміщені по території, часто функціонують під впливом різних чинників, а також під різним впливом одних і тих самих чинників. В зв'язку з цим вони своєрідно задовольняють потреби населення в медичних послугах.

Разом з тим, у функціонуванні всіх закладів охорони здоров'я одна і та сама мета – максимальне наближення медичної допомоги до потреб населення та підвищення її якості.

Виходячи з цього, сутність поняття, на нашу думку, розкриває таке його визначення: територіальна організація закладів охорони здоров'я – це геопросторове взаємоузгодження закладів охорони здоров'я, які відрізняються між собою за участю у поділі праці в сфері охорони здоров'я, націлене на врахування територіальних особливостей формування потреб населення у медичній допомозі і медичних послугах; на забезпечення найбільш повних та найбільш якісних медико-санітарної допомоги та медичних послуг та поліпшення стану здоров'я населення території та країни в цілому.

Територіальна організація закладів охорони здоров'я як складовий елемент територіальної організації суспільства, перебуває під впливом чинників, закономірностей, які властиві всій територіальній організації суспільства. І теоретичною основою геопросторової організації закладів охорони здоров'я є теоретичні положення територіальної організації суспільства, сформовані суспільно-географічною наукою. У зв'язку з цим методика дослідження теоретичних та вирішення практичних питань територіальної організації закладів охорони здоров'я повинні базуватися на основних методах і наукових прийомах теорії територіальної організації суспільства, розробленої в суспільній географії. Зокрема, з позицій наукової та практичної результативності зарекомендував себе такий методичний прийом як виділення основних форм організації території.

У цьому плані важливе науково-теоретичне значення мають концепція територіальних структур О.Г. Топчієва, [7, с.91], виділення основних форм організації території О.І. Шаблієм [5, с.25-26], виокремлення О.І. Шаблієм понять "територіальна організація суспільства" та "організація території" та ін.

Зокрема, концепція територіальних структур О.Г. Топчієва охоплює систематизацію територіальних структур "за ієрархією їх основних економічних центрів та їх взаємним розміщенням.." [7, с.91]. Територіальні структури виділені ним типів – моноцентричного або моноядерного радіально-кільцевого типу, поліцентричного (багоядерного) регулярно-вузлового типу, поліцентричного (багоядерного) лінійно-вузлового типу, поліцентричного (багоядерного) приморсько-фасадного та інших типів формуються економічними центрами різних рангів [7, с.92-95].

О.І. Шаблій визначає суть економічних пунктів, економічних центрів, економічних кушів, економічних вузлів як первинних форм територіальної організації виробництва [5, с.25-27].

Разом з тим необхідно відмітити, що дослідження територіальної організації охорони здоров'я, закладів охорони здоров'я є новими для суспільної географії. Це пояснюється тим, що тривалий період часу основним предметом дослідження в теорії територіальної організації суспільства була матеріальна сфера виробництва. Нематеріальна сфера, в тому числі і соціальна сфера, сфера охорони здоров'я були на другому плані. З методологічної точки зору це можна пояснити взаємозв'язками між теорією і практикою: теорія науки розвивається у відповідності до запитів практики суспільства. Необхідність вивчення проблем охорони здоров'я з особливою гостротою постало в роки незалежності України, коли глибокі суспільні зміни активізували негативні процеси в демографії, забезпеченні здоров'я людей тощо. Зокрема, саме різке зменшення чисельності населення України та погіршення його здоров'я та інші пов'язані з ними суспільні явища привернули увагу науковців до дослідження соціальної сфери суспільства та сфери охорони здоров'я зокрема. Тому теорія територіальної організації суспільства має деяку економічну спрямованість.

В зв'язку з цим, розвиваючи положення теорії територіальної організації суспільства в дослідженнях територіальної організації закладів охорони здоров'я, треба враховувати деякі суттєві моменти, пов'язані із специфікою галузі охорони здоров'я. Зокрема, предметом теорії територіальної організації суспільства є географічні об'єкти, які можуть представляти різні галузі народного господарства. Територіальна організація закладів охорони здоров'я – компонентна форма геопросторової організації суспільства. В теорії територіальної організації закладів охорони здоров'я предметом виступають тільки одногалузеві географічні об'єкти. Між ними існують відношення і тісні зв'язки, що суттєво впливає на їх територіальну організацію та територіальну структуру. Це по-перше. По-друге, застосування дослівних назв понять первинних форм геопросторової організації суспільства – "економічний пункт", "економічний центр", "економічний куш", "економічний вузол" в теорії територіальної організації закладів охорони здоров'я не зовсім коректне, бо маємо справу із соціальною галуззю – охороною здоров'я, де на першому плані – здійснення діяльності (надання медичної допомоги), обсяги якої не піддаються кількісним вимірам. Економічні характеристики тут виконують важливу, але другорядну роль.

На нашу думку, рівням цих понять могли би відповідати поняття "медичний пункт", "медичний центр", "медичний куш", "медичний вузол".

Однак, обсяг поняття "економічний пункт" не відповідає обсягу поняття "медичний пункт". У відповідності до поняття "економічний пункт" медичним пунктом слід би було називати зосередження в одному населеному пункті одного закладу охорони здоров'я. Однак в практиці охорони здоров'я в сільських населених пунктах єдиним закладом охорони здоров'я можуть бути медичні заклади, які мають різні назву, ресурсний потенціал, структуру, зв'язки та функції або фельдшерсько-акушерський пункт, або амбулаторія загальної практики сімейної медицини, або сільська дільнична лікарня, в складі якої є і амбулаторія загальної практики сімейної медицини. Отже, різними є функції цих медичних пунктів у територіальній організації закладів охорони здоров'я. Первинну геопросторову форму зосередження таких географічних об'єктів, на нашу думку, повніше відображає поняття "медичні пункти", різні за рангом і функціями. Майже у всіх сільських поселеннях Тернопільської області зосереджені такі пункти. Незначний виняток становить зосередження в сільських поселеннях, поряд із закладами первинної медичної допомоги і диспансерів. Ці диспансери надають високоспеціалізовану допомогу населенню регіону і не пов'язані із діяльністю місцевих закладів охорони здоров'я.

Спричиняє суттєвий вплив на територіальну організацію закладів охорони здоров'я ще одна особливість, пов'язана із специфікою цієї галузі. Якщо зосередження підприємств у формі економічного пункту чи економічного куша не відзначається зв'язками між ними [5, с.27] (а це логічно в контексті територіальної організації суспільства), то всі заклади охорони здоров'я, розміщені по території, перебувають у виразних відношеннях і тісних зв'язках. При цьому можна виділити два напрями таких зв'язків – адміністративно-управлінські зв'язки та зв'язки за участю закладів охорони здоров'я у поділі праці всередині медичної галузі.

Адміністративно-управлінські зв'язки полягають в підпорядкуванні фельдшерсько-акушерських пунктів сільським дільничним лікарням або, за відсутності останніх – амбулаторіям загальної практики (сімейної медицини), або, знову ж за відсутності названих закладів, центральним районним лікарням. Центральні районні лікарні підпорядковуються обласним лікарням.

Зв'язки закладів охорони здоров'я за участю у поділі праці в медичній галузі пов'язані з тим, що медична допомога завдяки високорозвиненій мережі закладів охорони здоров'я надається поетапно. Виділяють три етапи надання медичної допомоги населенню, при цьому на першому етапі надають первинну лікарську допомогу та долікарську допомогу, на другому етапі – спеціалізовану медичну допомогу, на третьому етапі – вузькоспеціалізовану медичну допомогу.

Надання медичної допомоги населенню на першому етапі здійснюють заклади охорони здоров'я, розташовані на сільських лікарських дільницях. До її складу входять сільська дільнична лікарня або самостійна лікарська амбулаторія (надають первинну лікарську допомогу) і підпорядковані їм фельдшерсько-акушерські пункти (надають долікарську допомогу). Медичну допомогу на другому етапі надають районні медичні заклади – центральні районні і районні лікарні. Функції центральної районної лікарні охоплюють: надання первинної медичної допомоги (населенню районного центру); надання вторинної медичної допомоги (населенню сіл району); управління медичною системою району. На третьому етапі надається вузькоспеціалізована медична допомога, що є функцією обласних закладів охорони здоров'я та диспансерів. Крім цієї функції, обласні заклади

охорони здоров'я (обласні лікарні) здійснюють управління роботою медичних систем адміністративних районів. Таким чином, всі заклади охорони здоров'я тісно пов'язані між собою не тільки в адміністративно-управлінському плані, але і за змістом та видом надання медичної допомоги.

Суттєвою є також організаційно-змістова структура надання медичної допомоги. Її можна представити схемою: виявлення захворювання – звернення до лікаря – діагностика захворювання та визначення курсу лікування – лікування захворювання. Завершується надання медичної допомоги вилікуванням хвороби та покращеним станом здоров'я пацієнта.

Період від моменту виявлення захворювання до моменту вилікування хвороби, на нашу думку, можна представити як цикл надання медичної допомоги. В медичній практиці можна виділити завершені цикли надання медичної допомоги (коли всі дії, що входять до циклу, здійснюються в межах одного закладу охорони здоров'я) та розірвані цикли надання медичної допомоги (дії, що входять до циклу надання медичної допомоги, здійснюються поетапно в різних закладах охорони здоров'я). Завершені цикли надання медичної допомоги прослідковуються на рівні сільської лікарської дільниці та амбулаторії (якщо лікуванню підлягають незначні захворювання), центральної районної і районної лікарні, обласної лікарні.

Наявність та характер зв'язків між закладами охорони здоров'я, завершеність – циклічність медичної допомоги на різних етапах її надання обумовлюють, на нашу думку, доцільність виділення трьох типів первинних форм геопросторової організації закладів охорони здоров'я. Перший тип – це медичні пункти, які виділяються на основі розташування закладів охорони здоров'я в сільських поселеннях. Наступний, другий тип – це медичний центр районного рівня. Він відображає зосередження медичних закладів в центрах адміністративних районів та інших селищах міського типу. Основні його характеристики – адміністративне управління медичною системою району, надання медичної допомоги населенню району, в т. ч., що дуже суттєво, надання медичної допомоги завершених циклів.

Третій тип – медичний центр обласного рівня представляє розміщення закладів охорони здоров'я обласного значення. Його основні характеристики управління медичною системою області, надання вузькоспеціалізованої допомоги населенню, в т.ч., як і в попередньому випадку, надання медичної допомоги завершених циклів. Зв'язки від обласних закладів охорони здоров'я через медичні центри нижчого порядку – центральні районні лікарні поширюються аж до найменшої структурної одиниці охорони здоров'я – фельдшерсько-акушерських пунктів. Відповідно, це визначає обласні заклади охорони здоров'я як ядро медичної системи області.

Звідси, опираючись на концепцію територіальних структур, розроблену О.Г. Топчієвим [7, с.91], територіальну організацію закладів охорони області можна представити як моноцентричну (моноядерну) радіально-кільцеву систему, в якій навколо центрального обласного ядра функціонують розвинені медичні центри нижчого порядку.

Виділення таких первинних форм територіальної організації закладів охорони здоров'я та визначення типу територіальної організації закладів охорони здоров'я, на нашу думку, найбільш вичерпно відображає медичну практику, враховує специфіку надання медичної допомоги та відповідає тим завданням, які стоять перед охороною здоров'я на сучасному етапі.

Висновки. Територіальна організація закладів охорони здоров'я здійснює суттєвий вплив на результативність функціонування закладів охорони здоров'я, на якість надання медичної допомоги, на наближення медичної допомоги до населення.

Дослідження територіальної організації закладів охорони здоров'я опирається на теоретичні положення суспільно-географічної науки. Разом з тим, при обґрунтуванні положень теорії територіальної організації закладів охорони здоров'я необхідно враховувати специфічні особливості охорони здоров'я, завдяки яким остання суттєво відрізняється від інших галузей господарства.

Одним із методичних прийомів дослідження територіальної організації суспільства є виділення її первинних форм. Наші дослідження показали, що в сфері охорони здоров'я можна виділити такі первинні форми геопросторової організації закладів охорони здоров'я – медичні пункти різної функціональності та рангу, медичні центри районного рівня та медичні центри обласного рівня.

Виділення первинних форм територіальної організації закладів охорони здоров'я дозволяє глибше вивчити їх діяльність, виявити та дослідити тенденції та закономірності їх функціонування, використати організаційні форми надання медичної допомоги для покращення її якості, для більшого наближення її до населення.

Література:

1. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19 листопада 1992 N 2801-XII. - <http://www.spine.org.ua>
2. *Вісьтак О.* Учений і педагог вищої школи України (до 70-річчя від дня народження і 45-річчя науково-педагогічної діяльності професора Олега Шаблія) / *О.Вісьтак*. – Теоретичні та методологічні проблеми суспільної географії: Збірник наукових праць на пошану Заслуженого професора Львівського національного університету імені Івана Франка Олега Шаблія. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2006. – 432с. (с.7-29)
3. *Колосовский Н.Н.* Теоретические проблемы экономического районирования СССР (краткая схема изложения) / *Н.Н.Колосовский*. – в кн.: Территориальные производственные комплексы. Вопросы географии. С.80. – М.: Мысль, 1970. – 288с. (с.18 – 32).
4. *Корецький Л.М.* Теоретичні і методичні засади регіональних досліджень промисловості й сільського господарства з метою прогнозування їх розвитку / *Л.М.Корецький, І.Ф.Мукомель*. – В зб.: Теоретичні і прикладні питання географії. – К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1972. – 206 с. (С.139 – 157).
5. *Шаблій О.І.* Суспільна географія : теорія, історія, українознавчі студії / *О.І.Шаблій*. – Львів: Льв. Нац. ун-т ім.І.Франка, 2001. – 744с.
6. *Топчієв О.Г.* Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики: Навчальний посібник / *О.Г.Топчієв*. – Одеса: Астропринт, 2005. – 632 с.
7. *Топчієв О.Г.* Основи суспільної географії: підручник для студ. географ. спеціальностей вищих навч. закладів / *О.Г.Топчієв*. – Одеса: Астропринт, 2009. – 544с.
8. *Хорев Б.С.* Территориальная организация общества: (актуальные проблемы регионального управления и планирования в СССР) / *Б.С.Хорев*. – М.:Мысль, 1981. – 320 с. Карт., схем.

Резюме:

Олег Пушкар. СУТЬ ТЕРРИТОРИАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УЧРЕЖДЕНЬ ОХОРАНИ ЗДОРОВ'Я.

Рассмотрены значение и содержание понятия территориальная организация общества. Исследованы подходы к выяснению содержания понятия "территориальная организация общества" в научной литературе. Обосновано определение понятия "территориальная организация учреждений здравоохранения" с помощью первичных форм геопространственной организации учреждений здравоохранения.

Ключевые слова: территориальная организация общества, экономическое районирование, территориальная организация учреждений охраны здоровья

Summary:

Pushkar O. A VALUE AND MAINTENANCE OF CONCEPT IS CONSIDERED TERRITORIAL ORGANIZATION OF SOCIETY.

Considered the meaning and content of the concept territorial organization of society. Investigated approaches to the elucidation of the notion "territorial organization of society" in the scientific literature. Justified by the definition of the territorial organization of public health institutions with the help of the primary forms of geo-spatial organization of health care institutions.

Keywords: territorial organization of society, economic districting, territorial organization of establishments of guard of health.

Надійшла 05.10.2010р.

УДК 622.831:621.039:551.432

Андрій КАЛЬКО

ГЕОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОЇ ЗОНИ ТА ПОВІТРЯНОГО ПРОСТОРУ ВІДКРИТОГО МОРЯ

Проаналізований стан режиму просторів, які не входять до складу державних територій – відкритого моря, економічної зони, повітряного простору над відкритим морем. Подана класифікація ділянок надр, що надаються в користування для геологічного вивчення.

Ключові слова: земна кора, мінеральна сировина, режим, державний кордон, відкрите море, держава, економічна зона, повітряний простір.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Земна кора є головним джерелом мінеральної сировини. Враховуючи зростання народонаселення планети і у зв'язку із зростанням промислового виробництва в багатьох країнах світу, рівень світового видобутку мінеральної сировини збільшується, що приводить до виснаження надр. Наприклад, внаслідок інтенсивної експлуатації найбагатших в світі золоторудних родовищ ПАР промислові запаси почали виснажуватися, а видобуток золота, який досяг 1000 т у 1970 р., впав до 494,5 т в 1996 р., а вже у 2009 р. об'єм видобутку впав на 5,8% до менш ніж 205 тонн. [1]. За даними південноафриканської Chamber of Mines, країна відкотилася до четвертого у світі місця за об'ємом видобутку золота. За даними Chamber of Mines, Китай, Австралія і США зараз займають три перші місця. ПАР була найбільшим у